

Maturantom na pot

Kljud temu, da pritiska vročina, morajo maturanti na naših srednjih šolah te dni opravljati zrelostne izpite, dobesedno »v potu svojega obraza«. Toda še nekaj dni in tudi to bo za njimi. Pred njimi pa se bo odprla pot v življenje. In na to pot jih bodo pospremila naša najtoplejša voščila. Ne želimo jim, da bi jim bila »življenjska pot posuta s samim cvetjem«, dan za dnem poslušamo v »glasbi po željah«, kajti to je nesmisel. Take življenjske poti ni in ne more biti, človek ni ustvarjen zanjo. Življenjska pot vsakega človeka vodi zdaj skozi prijazne pokrajine, oblite s soncem in posejane s cvetjem, zdaj spet skozi mračne zimske pokrajine ali po strmih, težkih stezah navzgor, ob nevarnih prepadih, skozi neprijazne pusti-
nje in po nenadnih, tveganih strminah navzdol. In vmes mora tudi skozi nevihte in viharje, skozi mraz in vročino. To je normalna življenjska pot vsakega človeka, vsakega smrtnika, le na njej lahko dokaže svojo vrednost. Želimo jim pa, da bi uživali v zdravem življenjskem boju in da ne bi na tej poti nikoli izgubili smeri in poguma, da bi jim nikoli dokončno ne zmanjkalo moči in zavesti, kam so namenjeni in kaj hočejo doseči. Želimo jim, da bi se njihova življenjska pot nikoli ne zavozlala v zankah oportunitizma in egoizma, ki vidi le lastno korist.

Pisatelj Alojz Rebula je dejal v svojem govoru na letošnjem Slovenskem taboru na Repentabu med drugim: »Iz naših šol je izšlo že več kot tisoč diplomantov. Dejansko pa je levi srednje generacije. Vse sloni na peščici ljudi, delež vsega javnega dela na ramah starejše in ki še niso prisegli na osebni ali ideološki komfort.« Te besede vsebujejo hudo ugotovitev in iz njih zvenita razočaranje in očitek, če ne tiha obsodba. Zakaj je teh tisoč diplomantov tako malo čutiti v našem življenju, v naši sredini? Kaj je z njimi? Kam so izginili? Mislim, da se ne motim, če rečem, da so se le premnogi med njimi odrekli pravemu poslanstvu izobraženca in zlasti slovenskega izobraženca ter se zabuli v oportunitizem in konformizem, spredajoč okrog sebe le bubo lastnih interesov. Vse drugo »jih ne briga«, kot dostikrat slišimo iz ust tega ali onega izmed njih, celo z nekakim bahavštvom, češ jaz sem se streznil, pravi smisel vsega je le v tem, da skrbiš za lastno korist, služiš denar in prideš čimprej do lastne vile in drugega ugodja. Koristi skupnosti so jim malo mar ali sploh nič, kvečjemu so zadovoljni, če drugi kaj dosežejo za našo narodno skupnost, sami ne čutijo niti toliko dolžnosti, da bi se naročili na kak naš list ali revijo, in če jih že dobivajo, jih ne plačajo. Značilno je, da so skoro samo preprosti ljudje, delavci in kmetje tisti, ki plačujejo naročnino za naše liste, medtem ko izobraženci in bogatejši ne čutijo te dolžnosti.

Tako se je velika večina tistih tisoč diplomantov, med katerimi so bili tudi nadarjeni ljudje, od katerih smo veliko pričakovali, sama

VLADNA KRIZA ŠE DALEČ OD REŠITVE

Predsednik republike Saragat je po odstopu ministrskega predsednika Rumorja poveril mandat za sestavo nove vlade poslancu Giuliju Andreottiju. Ta je danes zaključil posvetovanja s predstavniki vseh političnih strank, zastopanih v parlamentu, in z voditelji odbora za gospodarstvo in delo ter bo verjetno v nekaj dneh poročal predsedniku republike, ali dokončno sprejema mandat, ki mu je bil zaupan.

Saragat mu je namreč zaupal nalogo, naj sestavi sredinsko-levo vlado, to je, da obnovi koalicijo med krščanskimi demokrati, socialisti, socialdemokrati in republikanci.

Se bo Andreottiju poskus posrečil? Čeprav je mož zelo spreten, saj ima za seboj 20 let delovanja v raznih ministrstvih in skoraj 25 let delovanja v vrhovih krščanskodemokratske stranke, se zdi, da so možnosti za u-

spesh majhne. Kot kaže, prihajajo največje ovire s socialdemokratske strani, ki se ne more ali noče sprijazniti z dejstvom, da so socialisti trdno odločeni sestaviti skupne vlade s komunisti v dveh ali treh deželah, kot sta Toskana in Umbrija, kjer niso možne druge vladne večine razen socialkomunistične. Socialdemokrati pa trdijo, da je treba levo-sredinsko vladno formulo spoštovati povsod, češ da pomeni vsako drugačno ravnanje nevarno popuščanje pred komunisti.

Nadaljnjo težavo predstavlja za Andreottija sedanji gospodarski položaj v državi, ki po splošni oceni ni prav nič rožnat. Vsi se strinjajo, da so potrebni določeni ukrepi, ki naj omogočijo njegov skladni razvoj in zlasti preprečijo inflacijo. Obstajajo pa velike razlike med strankami, kakšna naj bo vsebina teh ukrepov.

Ali so možna pogajanja med Izraelci in Arabci?

Medtem ko se egiptovski predsednik Nasser že petnajst dni mudi v Moskvi, kjer se poteguje za še večjo sovjetsko oporo v boju proti Izraelu, je izraelska vlada ponudila Egiptu, da bi se začeli tajno pogajati za rešitev spora na Bližnjem vzhodu. Že prej je izraelska vlada opozorila svetovno javnost in velike sile na to, da se začnejo sovjetski vojaki v Egiptu aktivno vmešavati v boje ob Sueškem prekopu. Za mirovna pogajanja pritiskajo tudi Združene države, ki so predlo-

žile nedavno arabskim državam in Izraelu nov načrt za rešitev spora.

Toda vprašanje je, če so taka pogajanja med Izraelom in arabskimi državami še možna. Obe strani sta preveč utrdili vsaka na svojem stališču. Skoraj nemogoče si je predstavljati, da bi bili Arabci pripravljeni na kakršenkoli kompromis, ki bi bil potreben za sporazum z Izraelci, ali da bi se ti hoteli odpovedati posesti vsega Jeruzalema kot svoje tradicionalne prestolnice in svetega mesta svoje vere in naroda. Kot sveto mesto pa velja Jeruzalem tudi Arabcem. Zato je morda nesmiselno, da velike sile in zlasti Združene države in Sovjetska zveza toliko silijo k sporazumu, ker pogoji za to še niso dozoreli, dokler ne pridejo na oblast v Egiptu in morda tudi v drugih arabskih državah in v Izraelu drugi, zmernejši ljudje z drugačnimi idejami in temperamentom.

Bolje bi bilo, da bi se velike sile dezinteresirale za spor med Arabci in Judi, ki bi s tem takoj izgubil na svoji važnosti in ostrini, pa tudi nevarnosti, ker bi se ne mogel več izroditi v splošno vojno. Američani in Rusi bi lahko umaknili svoji vojni ladjevji s Sredozemlja, kar bi veliko prispevalo k mednarodnemu pomirjenju in k večjemu občutku varnosti v svetu. Če bi bili Izraelci in Arabci prepuščeni samim sebi — in če jim velike sile ne bi dobavljale orožja — bi zelo verjetno ne začeli nove vojne, ker bi ne obstajali pogoji za to.

Pošiljati z obeh strani vedno novo orožje v Egipt in Izrael, hkrati pa siliti k pogajanjem in k sporazumu pa pomeni politiko pritiska velikih na male in nerealno presojo resnične problematike na Bližnjem vzhodu in

(Nadalj. na 2. strani)

odrekli tistemu, kar je glavna pravica in tudi dolžnost vsakega izobraženca, da ima namreč vodilno vlogo v skupnosti, kateri pripada, da druge vodi in jim daje vzgled. S tem pa okrnjujejo ne le svoj intelekt, ampak tudi svojo osebno veljavo in se sami oropajo najgloblje življenjskega zadoščenja in občutja sreče, ki sta v zavesti, da je človek storil ne le svojo dolžnost, ampak tudi še kaj več za svoj narod. Življenje oportunistov in egoistov je kljub lastni vili klavrno, revno in pusto.

Najboljše, kar lahko želimo našim maturantom na življenjsko pot, je torej to, da bi na njej razvijali svoje talente in z njimi služili svojemu ljudstvu; da bi postali odprti, za življenjske težave in boje pripravljeni, pogumni ljudje; da se ne bi branili odgovornosti za javne in narodove zadeve ter da bi odločno prevzemali vodilne vloge v naši skupnosti; in da bi imeli vedno v mislih ne samo lastne, ampak tudi narodove interese; da bi torej postali v pravem pomenu vesede zreli, duhovno razviti ljudje, izobraženci, ki so vredni tega imena in na katere bo naše slovensko ljudstvo lahko ponosno in ki bodo tudi sami lahko ponosno čutili lastno vrednost.

RADIO TRST A

• NEDELJA, 19. julija, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojani; 9.45 Ravanella: Tema z variacijami v h molu za orgle; Igra Devetak; 10.45 V praznični tonu; 11.15 Oddaja za najmlajše: R.E. Raspe: »Dogodivščine barona Münchhausna«. Radijski oder, vodi Lombarjeva; 11.45 Ringaraja za naše malčke; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 C. Masci »Izven časa«. Enojeanka. R.O., režira Kopitarjeva; 16.10 Cipra: Sonata za čelo in klavir. Igrata Forest in Došek; 16.30 Veliki orkestri lahke glasbe; 17.30 »Primorska poje«, revija primorskih zborov; 18.00 Miniatureni koncert; 18.45 Bednarik: »Pratika«; 19.00 Jazzovski kotiček; 19.15 Sedem dni v svetu; 19.30 Glasba iz filmov in revij; 20.00 Šport; 20.30 Iz slovenske ljudske epike; 20.45 Ansambel »Pleides«; 21.00 Semen plosč; 23.00 Nedelja v športu.

• PONEDELJEK, 20. julija, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Saxofonist Sax; 12.10 Kalanova: »Pomenek s poslušavkami«; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Čar glasbenih umetnin; 17.35 Jež: Italijanščina po radiu; 17.55 Misi in nazori; 18.15 Umetnost; 18.30 Zbor »P. Carniel«; 18.50 Kvintet Bassa-Valdambrija; 19.10 »Odvetnik za vsakogar«; 19.15 Zbrane melodije; 20.00 Športna tribuna; 20.35 Pesmi od vsepovsod; 21.00 Romani, ki so vplivali na zgodovino, pripr. B. Renner; 21.35 Romantične melodije.

• TOREK, 21. julija, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Pianist Nero; 12.00 Bednarik: »Pratika«; 12.15 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas. Novice iz sveta lahke glasbe; 18.15 Umetnost; 18.30 Komorni koncert; 19.10 Humor v slovenski literaturi; 19.25 Zimmermannov veliki orkester; 19.45 Moški zbor »Fantje izpod Grmade«, vodi Kralj; 20.00 Šport; 20.35 Puccini: »Madame Butterfly«, opera. V odmoru (21.25) Pertot: »Pogled za kulise«.

• SREDA, 22. julija, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.10 R. Vodeb: Po sledovih nekdanjih kultur v Italiji; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Sodobne popevke; 17.35 Mladina in šport; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Trio Ars Antiqua. Monteverdijeve arije; 18.50 Jazzovski ansambli; 19.40 Harmonija zvokov in glasov; 20.00 Šport; 20.35 Simf. koncert. V odmoru (21.10) Za vašo knjižno polico; 22.05 Zabavna glasba.

• ČETRTEK, 23. julija, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Yamamoto igra na bambusovo flavto; 12.10 M. Mori: »Starši in preprečevanje nezdod«; 12.25 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Tržaški mandolinski ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst; 17.35 Na počitnice; 17.55 Kako in zakaj; 18.15 Umetnost; 18.30 Simfonična glasba; 18.50 Južnoameriški motivi; 19.10 G. Godoli: Življenje na drugih svetovih - domneve in možnosti; 19.25 Izbrali smo za vas; 20.00 Šport; 20.35 G. Pressburger: »Klavnicca«. Prevedla in režira B. Baranovič - Battelino. Igrajo člani Radijskega odra; 21.45 Beethovnov komorne skladbe.

• PETEK, 24. julija, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Trobentač Alpert; 12.10 Izlet za konec tena; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Glasbeni mojstri; 17.35 Okno v svet; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Sodobni ital. skladatelji; 18.45 Canforov orkester; 19.10 Epigram - odraz časa in razmer, pripr. Z. Tavčarjeva; 19.20 Priljubljene melodije; 19.45 »Beri, beri rožmarin zeleni«; 20.00 Šport; 20.35 Delo in gospodarstvo; 20.50 Koncert operne glasbe; 21.50 Nekaj jazz; 23.05 Zabavna glasba.

• SOBOTA, 25. julija, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Veseli motivi; 12.10 N. Kuret: Poganstvo in krščanstvo v naših ljudskih šegah (4. oddaja); 12.25 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 »Varna pot« - oddaja o prometni vzgoji; 16.05 Operetne melodije; 16.45 Pravljice naše dežele; 17.00 Znani pevci; 17.20 za mlade poslušavce: Od šolskega nastopa do koncerta; 17.35 Umetniki odgovarjajo; 17.55 Moj prostičak; 18.15 Umetnost; 18.30 Vokalni kvintet vodi Mamolo; 18.45 Orkester »Dukes of Dixieland«; 19.10 R. Dolhar: Alpske poti in smeri (4.) »Bivak IV«; 19.20 Zabavali vas bodo; 20.00 Šport; 20.50 A. Dumas - oče: »Grof Monte Cristo«.

Slovenija si pridobiva prijatelje

Deželni glavar avstrijske avtonomne dežele Štajerske, Josef Kraner, je bil na povabilo predsednika slovenske vlade Staneta Kavčiča na tridnevni uradni obisk v Sloveniji. Pri pogovorih med obema predsednikoma in njunimi sodelavci je bilo pozitivno ocenjeno dosedanje sodelovanje med Slovenijo in Štajersko. To sodelovanje se ugodno vključuje v širši okvir splošnih avstrijsko-jugoslovanskih odnosov. Do izraza sta prišli obojestranska želja in pripravljenost za nadaljnji razvoj stikov, posebej še na gospodarskem področju, industrijskega sodelovanja in turizma s posebnim ozirom na obmejni promet.

Poudarili so tudi potrebo po izboljšanju vseh prometnih povezav med obema deželama in državama, vključujoč tudi pristoja.

ALI SO MOŽNA POGAJANJA MED IZRAELCI IN ARABCI?

(Nadaljevanje s 1. strani)

na Sredozemskem področju s strani velikih sil.

Zlasti majhne države in majhni narodi bi si morali prizadevati, da bi čimbolj odvrčali in preprečevali tako politiko pritiska velikih na male, kajti v bistvu gre pri tem vedno za nasilne rešitve, ki problemov ne rešijo, ampak jih le ovekovečijo. In dejansko gre pri tem tudi za kravje kupčije med velikimi. Ni izključeno — celo verjetno je — da gre tudi v tem primeru za poskus kravje kupčije med Združenimi državami in Sovjetsko zvezo. Združene države naj bi pritiskale na Izrael, da se pogodi z Arabci in pristane na izpraznitev vseh zasedenih ozemelj, kar bi pomenilo arabski triumf, zato pa naj bi Sovjetska zveza prisilila Hanoj, da se začne pogajati glede miru v Vietnamu, da bi se Združene države tako vsaj na zunaj častno izmazale iz vietnamske in kambodžanske zadeve, ki spravlja v krizo notranjepolitični položaj v Združenih državah samih in njihov ugled v svetu.

rinsko cono v koprskem pristanu in v Mariboru. Prav ugodno so ocenili tudi kulturno sodelovanje med Slovenijo in Štajersko. Pri teh pogovorih so sodelovali predsednik slovenske gospodarske zbornice Leopold Krese, generalni konzul Avstrije v Ljubljani dr. Heinrich Riesenfeld in jugoslovanski generalni konzul v Gradcu Zdenko Dostal.

Deželni glavar Krainer je obiskal tu Velenje, Isovno Gradec, Šoštanj in Maribor, kjer si je obledal razna gradbišča, tovarne in kulturne ustanove. Obiskal je tudi mariborskega župana.

Novice po svetu

Zahodnonemški kancler, socialni demokrat Willy Brandt, je 13. t.m. obiskal papeža in mu razložil zlasti namene svoje spravljive politike, do Vzhoda. S tem obiskom je Brandt tudi poudaril, da hoče uresničevati kot predsednik nemške socialistične stranke njen »godesberški program«, s katerim se je odrekla marksistični ideologiji, ki je bila Cerkev in krščanstvu načelno sovražna.

Iz Ljubljane je odpotovala slovenska alpinistična skupina, ki se bo v Afganistanu povzpela na nekatere vrhove v gorovju Hindukuš. Sestavlja jo šest izkušenih plezavcev pod vodstvom Jožeta Šteblja. Med njimi je tudi zdravnik. Slovenske plezavske odprave na Himalajo in Hindukuš postajajo že tradicija.

Kakor je bilo pričakovati, izvajajo zdaj nigerijske oblasti politiko maščevanja nad Biafrčani, čeprav so jim pred kapitulacijo obljubljala amnestijo. Skrčiti skušajo njihovo etnično ozemlje, ne dajo jim nikakih političnih pravic in na daljši rok hočejo narod Ibo sploh potujčiti ali iztebiti. To je najkulturnejši in najprirednejši narod v sklopu Nigerije, po večini že katoliški, medtem ko so ostali Nigerijci največ muslimani.

Svetovni kongres mladine

Glavno tajništvo Združenih narodov je sklicalo za petindvajsetletnico obstoja te organizacije svetovni kongres mladinskih zvez iz vseh držav. V stekleni dvorani poslopja Združenih narodov zboruje okoli 600 odposlancev iz 110 dežel, ki so članice Združenih narodov, in iz 61 še ne suverenih teritorijev.

Navzoči so tudi zastopniki mladine iz Italije in iz Jugoslavije, te vodi predsednik mladinske zveze Jugoslavije Janez Kocijančič, ki je imel tudi enega prvih govorov na zborovanju.

Glavni tajnik ZN U Thant je naslovil na mladino poziv, naj prouči osnovne vzroke sedanjega nezadovoljstva, ki izziva močan občutek, da nekaj ne gre prav v svetovnih dogajanjih. V uvodnem govoru je nadaljeval, da bo sedanje nezadovoljstvo še obstajalo, dokler se ne bodo vse države, velike in male, držale obveznosti, ki izvirajo iz ustanovne listine Združenih narodov. Drug velik vzrok današnje splošne nezadovoljnosti so razlike med razvitimi in nerazvitimi državami. Bogate dežele morajo uvideti, da jim je nemogoče živeti v oazah bogastva in biti obkoljene s puščavami siromaštva. Nujno potrebna je

tudi varnost na svetu in solidarnost vseh ljudi.

Ves zbor je navdušeno pozdravil U Thantove besede.

Popoldne so izvolili različne komisije in odbore za svetovni mir, za izobrazbo in za razvoj človeškega okolja.

Ze pri prvih sejah je prišlo do živahnih trenj med raznimi skupinami, predvsem zaradi dnevnega reda, vodstva kongresa in da je bil način vabljenja udeležencev te mladinske skupščine izveden nezadovoljivo. Nekatere skupine so zahtevale, da se izključijo predstavniki nacionalne Kitajske, Južne Koreje in Južnega Vietnama, povabijo pa naj se odposlanci republike Kitajske, Severne Koreje in Severnega Vietnama.

Končno so se zedinili, da delegatov prvih treh ne bodo izključili, povabili pa bodo tudi mladinske zastopnike iz zadnjih treh držav.

Tako je tudi pravilno, če naj gre za dialog o skupnem svetovnem miru in iskanju prave poti do njega.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« Trst

3dealizem, utopije in totalitarizmi

Ob koncu druge svetovne vojne, ko sta bili združeni totalitarni vladavini nacionalsocializma in fašizma, ko je razpadel militaristični japonski imperij in ko se je svet zgrozil pred grozečo nevarnostjo stalinističnega totalitarizma in imperializma, je bila večina mislečih ljudi prepričana, da je za vedno konec časov, ko so lahko množice postale žrtve totalitarnih mitov in frazeologij. Mnogi so mislili, da so ljudje na splošno spregledali, kaj se skriva za lepimi frazami, ki obetajo narodom čudežne rešitve njihovih problemov in skoraj paradiž na zemlji. Toda izkazalo se je, da je bil to neupravičen optimizem. Danes smo priče, da množice spet podlegajo mitom in to z največjo lahkoto. Zdi se, da je zlasti današnja mladina popolnoma neodporna proti mitom in da se ne zna ali noče okoristiti z žalostnimi izkušnjami starejše generacije — ali pa ji starejša generacija ni znala posredovati svojih izkušenj s totalitarizmi.

Kot znano, se vsi totalitarizmi porajajo iz idealizma. Zasnujejo jih misleci, ki obetajo narodom ali vsemu človeštvu idealne družbene oblike, v katerih bo bodisi za njihov narod — kot je bil to primer pri nacistih — bodisi za vse človeštvo — kot je to primer pri leninistih in maoistih — za vedno rešen problem eksistence. Rešen bo po njihovem tako, da bodo prenehali vsi družbeni konflikti, družba bo en sam harmonično urejen organizem, v katerem bodo uživali blaginjo, pravičnost in mir. In ker se da to doseči samo s silo, je torej treba silo pozdraviti, ker da je moralno upravičena, če omogoča doseg tega cilja.

Taki viziji bodočnosti se vdaja velik del današnje študirajoče in intelektualne mladine, zlasti mnogi mladi pisatelji in sociologi. Značilen primer takega mišljenja je mladi ameriški pisatelj Noel Cobb, ki živi kot prostovoljni begunec zunaj Združenih držav in se potika kot vandrovec po Evropi. V svojih pesmih opeva svet, v katerem bodo množice vsega sveta romale na Mao-Tse-Tungov grob, njegov duh pa jih bo blagoslovljal in jih osrečeval z novimi navdihi, z novimi vizijami. Noel Cobb hoče napraviti iz Sahare in iz vseh velikih puščav rodovitno in pogozdno zemljo, navaditi ljudi, da bodo skupno poslušali glasbo, da ne bodo več ubijali in jedli živali, ampak živeli z njimi v harmoniji; da se ne bodo več prepirali med seboj, ampak da se bodo čutili vsi sosedje in da bodo s plesom in petjem preganjali vsakdanje nevšečnosti. Zato pa je potrebna predvsem revolucija proti vsemu današnjemu — in to je treba doseči z ustanavljanjem revolucionarnih celic po pet ljudi, ki naj pripravljajo tak idealni svet. Noel Cobb je proti vsakršni oblasti v zahodnih državah, zlasti tudi proti šolskemu sistemu, časti pa vladavini Lenina in Mao Tse Tunga. V obeh vidi preroka in velika učitelja človeštva na poti v idealno družbo.

Za mlade in tudi starejše pisatelje in tudi politike idealiste je sploh značilno, da vidijo idealne družbene oblike in idealne diktature daleč proč od stvarnosti, v katerih živijo. Stvarnost jim je zoprna, ker je pač stvarnost in se javlja vsak dan s sto novimi problemi. V svoji fantaziji pa vidijo svet, kjer takih problemov ni ali jih v bodoče ne bo — svet idealne diktatu-

re, ki bo kot s čarobno palico odstranila vse konflikte in vse probleme. Noel Cobb in njemu podobni idealisti sanjarijo o povratku človeštva v naravno stanje, ko ne bo industrij, ki bi zastrupljale reke in zrak, ko bodo ljudje lahko ležali na travi in poslušali ptičje petje ter se veselili z izvajanjem glasbe in plesom.

Toda za človeštvo ni poti nazaj, ampak samo naprej, pri čemer mora stremeti po tem, da obvlada sile, ki jih sprošča znanost, podreja tehniko človeku, namesto da bi človek postal suženj tehnike, in varuje kot največji zaklad svobodo, ki so si jo doslej priborili posamezniki in narodi, ter jo skuša samo še povečati. Kajti ravno svoboda je prvi pogoj vsakega napredka. To je dokazala zgodovina, ki mora imeti večjo dokazno moč kot utopične sanjarije.

JUGOSLOVANSKI BANKOVCI

V kratkem bo izdala jugoslovanska državna banka nove bankovce po 500 novih dinarjev; v italijanski valuti po uradni menjavi 25 tisoč lir.

Obenem bodo prišli v obtok tudi kovanci po dva in pet novih dinarjev; v naši uradni menjavi 100 in 250 lir. V njih bo posebna zlitina po večini iz bakra, deloma pa iz cinka in niklja.

Slovenec dr. Edi Gobec, znan ameriški publicist in raziskovalec deleža Slovencev v svetovni in zlasti ameriški zgodovini, o čemer je objavil že mnogo člankov in pripravlja knjigo v angleščini, je postal svetovalec predsednika Nixona. Ta ga je z lastnoročnim pismom naprosil za to.

POTOVANJE PO SKANDINAVIJI

VIATICUS

I.

Vlak se tiho in brez vsakršnega tresenja premakne izpod strehe hamburške železniške postaje, katere veličanska hala je pravi moderni Babilon ras, jezikov in gneče, in že drsimo vedno hitreje proti Lübecku. Na obeh straneh sama ravnina, veliki pašniki, veličanske ploskve žita, ki še ni začelo zoreti, tu pa tam osamljena kmetija ali majhen borov gozdič. Po pašnikih se pasejo ali poležavajo črede črno-belih krav, od deset do trideset glav, le poredko manj ali več. Le ko pustimo Lübeck za seboj in zavozimo na polotok severovzhodno od njega in nato po mostu na otok Fehmarn, se začenejo kazati manjše strnjene naselbine in mesteca, tu pa tam kak tovarniški dimnik, kmetije pa postajajo manjše. Na pašnikih manjših površin bliže ob hišah je opaziti le po tri, štiri, kvečjemu po osem krav. Tu pa tam se pase tudi kak konj. Tudi tu padajo v oči, kot že prej v vsej severnonemški nižini, kali na pašnikih. Nekateri so osušeni, iz njih bujno poganja drevje in grmovje. Od vsepovsod gleda morje, obala je nizka, travnata in močvirnata, ob njej so privezani čolni. Videti je le malo ljudi, tu pa tam se igra nekaj otrok, kako dekletke na kolesu, ženske, ki se vračajo iz trgovin, nek moški in dva fanta kopljejo na velikem vrtu, razdeljenem na ograjene grede in v vsaki ogradi lesena utica za lastnika ali najemnika. Taki skupni vrtni so sploh značilni za Nemčijo.

V Puttgardenu zapelje vlak na velik danski ladijski brod, kar je precej zamudna operacija, ali se nam vsaj tako zdi. Zahteva namreč

veliko natančnost in previdnost zaradi porazdelitve bremena. Polovico vlaka na eno, polovico na drugo stran. Poleg tega pa sprejme brod še nekaj desetnih avtomobilov, ki tudi kar s kopnega zavozijo nanj. Posadka pod nadzorstva bradatega častnika podtakne pod vsako kolo težko kovinasto zavoro. Takoj, ko smo na brodu, se vsi vsujemo iz vlaka in se povzpemo na srednji ali na zgornji krov, pod rešilne čolne. Na srednjem krovu je velika restavracija, ki se v hipu napolni, a tudi na zgodnjem krovu je bufet, kjer je dobiti klobase, obložene kruhke, pivo, žgane pijače in drugo. Tam so tudi prodajalne cigaret in danskih spominkov. Mnogi Skandinavci, ki se vračajo domov, hlastno kupujejo cele pakete (»šteke«) cigaret Pall Mall in druge, pa tudi čokolado in steklenice žgane pijače. Ladja je prosta cona, cene so precej nižje. Ves ta tovor je potem skrivnostno izginil, ko smo se spet znašli v vlakcu, a nikdo se ni zanimal zanj.

Ladja-brod pluje eno uro preko Fehmarn Belta. Nizki nemški otok kmalu povsem izgine na obzorju in danski otok Lolland — kar pomeni Nizki otok — se dolgo ne prikaže iz morja. Vsenaokrog valovi samo Baltsko morje. Vreme je toplo, sončno, na nebu je komaj kak bel oblak, toda morje ne izpareva kot morje v Tržaškem zalivu ob vročih poletnih dneh in zato je ozračje nad morjem čisto in pogled nese daleč, vse do daljnega, ostro začrtanega obzorja med skoro črno črto morja in sinjim nebom. Ladjo spremlja v zraku najmanj sto galebov, ki se spreletavajo z glasnim kričanjem nad gornjim krovom in čakajo, da

jim kdo vrže kak grizljaj, ki bliskovito izgine v široko odprtem kljunu. Nekateri krožijo čisto nizko nad nami in se zdijo pripravljeni, da šavsnejo po koščku kruha v iztegnjeni roki. Drugi švigajo nad valovi, ki se penijo na vrhu, sedejo za hip nanje in se spet dvignejo.

Zgornji krov je poln mladih in tudi starejših potnikov, ki rajši opazujejo morsko gladino in uživajo sveži morski veter, kakor da bi se gostili v restavraciji z danskimi specialitetami z ladijskega jedilnika. Med potniki je polovica Skandinavcev, ki se vračajo domov, drugi so Nemci, Francozi, Američani in Angleži, pa tudi nekaj Arabcev in črncev ter dve Izraelki. Mimo nas plove v nasprotni smeri v razdalji dvesto metrov druga ladja-brod, z nemško zastavo, drugače povsem enaka naši. Veter ostro brije, tako da ni mogoče dolgo stati na odprtem krovu, bolje si je poiskati zavetje za širokimi železnimi motornimi rešilnimi čolni, ki lahko sprejmejo do 80 ljudi, kot je napisano na njih. V posebnih prostorih na ladji so shranjeni rešilni pasovi. Toda na nesrečo nihče ne misli, to je za potnike le zelo daljna možnost, ne pa za ladijsko poveljstvo, kot je videti. Dovolj bi bilo, da bi nastal vihar in bi se po nesreči ladijski tovor — vlak in nekaj desetnih avtomobilov — premaknil tako, da bi prišel iz ravnovesja, pa bi se lahko znašla ladja v nevarnosti. Vendar se seveda ni nič zgodilo, naše popolno zaupanje v moderno ladijsko tehniko se je izkazalo za upravičeno. Na obzorju je že razločiti dolgo, nizko, zeleno črto danskega otoka, ki močno spominja na silhueto nizkih atolnih otokov na Južnem morju. Na levi se začno prikazovati rdeče boje, ki poplesavajo po močnih valovih in izpuščajo čudno, otožno tuljenje v različnih tonih in z različnim trajanjem, pač glede na to, kakšno lego zavzamejo in koliko vode zajamejo. (dalje)

Tržaškega

Važna zakona za slovensko manjšino

Deželni svet Furlanije - Julijske krajine je prejšnji teden z veliko večino glasov odobril dva zakonska predloga svetovavca Slovenske skupnosti dr. Draga Štoka, ki sta gotovo izrednega pomena za slovensko narodno skupnost v Italiji. Če se namreč osrednja rimska vlada ne bo upirala, oziroma zanikala veljavnost izglasovanih zakonskih predlogov, bo deželna zakonodaja odslej imenovala našo slovensko narodno manjšino z njenim praviim imenom in ne bo več samo »skupnost, ki je nosivec posebnih interesov«.

Svetovavec Štoka je predložil svoja zakonska osnutka prav z namenom, da se uvede v deželno zakonodajo terminologija, ki ustreza deželni stvarnosti, in da se s tem omogoči imenovanje v razne deželne komisije predstavnikov slovenske narodne manjšine. »Če se osrednje oblasti — je v tej zvezi dejal — ne bodo upirale, bo za vedno konec zaskrbljenosti in bojazni, da bodo naši zakoni zavrnjeni, in bo hkrati konec diskriminacije do slovenske manjšine. Če bo pa vlada vedno istega mnenja (da je namreč za probleme, ki se tičejo narodnih manjšin, edino pristojen rimski parlament, op. ur.), bomo smatrali za svojo dolžnost, da bomo našo zgodovinsko in narodnostno stvarnost branili pred ustavnim sodiščem in drugod, ker smo prepričani, da bo anahronizem, ki je doslej omadeževal naše deželne zakone, prej ali slej odstranjen.«

Svetovavec Štoka je še dejal, da temeljita njegova predloga na načelu enakosti in politične ter pravne pravičnosti in da težiata za tem, da »se odpravita nesmisel in anahronizem, ki še danes onemogočata, da bi deželni zakoni jasno govorili o življenju in potrebah slovenske narodne manjšine.« »Deželni zakoni pa morajo odražati stopnjo življenja vsega prebivalstva; priznavati morajo narodnostni, kulturni, gospodarski in socialni pluralizem v deželi Furlaniji - Julijski krajini,« je zaključil govornik.

Kot smo že omenili, je za Štokova zakonska osnutka glasovala velika večina deželnih svetovavcev; proti so bili samo misovci in liberalci.

ABSOLVENTI SLOVENSkih SREDNJIH ŠOL IMAJO VELIKE MOŽNOSTI

Nekateri slovenski starši — ki pa jih je seveda komaj še mogoče imenovati slovenske — menijo, da bodo storili svojim otrokom veliko uslugo, če jih bodo vpisali na italijanske šole, misleč da bodo potem lažje dobili službe. V resnici pa je ravno obratno. Taki študentje potem ne znajo dobro slovenščine, katere ne obvladajo v njeni knjižni obliki in pravopisu, a tudi italijanščina jim vedno ostane bolj ali manj tuj jezik, kar pač ni njihov materin jezik. Poleg tega jih napravi šolanje v tujem okolju, v katerem največkrat skrivajo svoj nacionalni izvor, za neiskrene ljudi in egoiste, kajti kakšne ideale naj še ima tak mlad človek, ki so ga pripravili do tega, da je izdal ali zanikal svojo narodnost? Taki ljudje so v večini primerov moralni slabiči, komformisti, ki neprestano obračajo plašč po vetru in se uklonejo vsakemu resničnemu ali imaginarnemu pritisku.

Ali pa zapadejo v obratno skrajnost: da prekričijo komplekse in občutek nezadoščenih v sebi, se predajo najbolj skrajnim oblikam revolucionarnosti, anarhizmu, maoizmu, itd.

V pogovoru s predstavnicco društva KASTA, ki združuje absolvente slovenske trgovske srednje šole v Trstu, smo zvedeli, da je njihovo društvo lahko sproti preskrbelo dobre službe vsem absolventom, ki so se obrnili nanj. Celotno premalo je absolventov »radžonerjev« z dobrim znanjem slovenščine in drugih jezikov, da bi bilo možno ugotoviti vsem potrebam podjetij, ki se obračajo na to društvo po strokovno osebje. Njegovi člani so iskani zato, ker znajo slovensko, kajti velika in manjša trgovska in industrijska podjetja iščejo danes prav take izobražene trgovske strokovnjake, ki so sposobni tudi trgovske korespondence v slovenščini in srbohrvaščini, glede na vedno bolj se razvijajočo trgovino med Italijo in Jugoslavijo. Take strokovnjake iščejo tudi v Milanu in v drugih velikih središčih.

Poleg tega je znano, da iščejo tržaška trgovska podjetja predvsem prodajalke in prodajalce, ki znajo slovensko, da se lahko pogovorijo s kupci in kupovavkami iz Jugoslavije v njihovih jezikih, kar seveda privablja v take trgovine nove kupce in veča njihov promet.

Vse to je tudi logično. V današnjem svetu

imajo prednost tisti, ki več znajo, ki so sposobnejši, ne tisti, ki so ujetniki lastnih kompleksov in hote zmanjšujejo in omejujejo znanje sebe samih ali svojih otrok. Zato bodo starši, ki res hočejo dobro svojim otrokom, vpisali te na slovenske šole in jim tako omogočili prosto pot v poklicu ter življenjski uspeh, pa tudi duševno zadoščenje in moralno zdravje, s tem pa srečo.

Podgane so ustavile tovornjak

Opčine so še pred desetimi leti slovele kot kraj z izredno ugodnim podnebjem, kamor so bogatejši Tržičani radi hodili na letovišče ali pa si celo gradili lastne vile. Zdaj so Opčine v nevarnosti, da postanejo zanemarjeno tržaško predmestje. Zloglasno mestno smetišče pri Trebčah ograža namreč zdaj že tudi Opčine. V teh vročih poletnih dneh in posebno v nočeh postaja smrad po sežganih smeteh neznosen, kadar piha veter od tam proti Opčinam, tako da ni mogoče spati pri odprtih oknih.

Smetišče pa postaja tudi velikansko kotišče podgan. Te dni je pripovedoval neki kamionist, da je moral ustaviti svoj tovornjak, ko je sprevod velikih in debelih podgan prehajal čez cesto. Res bi jih bil lahko zmaštil s težkim kamionom, toda kdo bo potem

(Nadalj. na 7. strani)

DRUŽABNO SREČANJE

KASTA organizira tradicionalno nočno kopanje in »pedočado« v soboto, 18. t. m., ob 21. uri v nabrežinskem portiču. Vabljeni člani in prijatelji. Zaželeno buteljke, harmonika in dobra volja.

Slovenska skupnost o aktualnih političnih problemih

V sredo, 15. t. m., sta se sestala na skupni seji Izvršni odbor in predsedstvo Sveta Slovenske skupnosti ter proučila trenutno politično stanje.

Z zadovoljstvom sta vzela na znanje prodoren uspeh Slovenske skupnosti v deželnem svetu, kjer je bil tik pred zaključkom poletnega zasedanja tako rekoč plebiscitarno izglasovan Štokov zakon, ki prvi uvaja v deželno zakonodajo izraz »slovenska manjšina«. Slovenska skupnost jemlje ob tej priložnosti tudi na znanje angažiranost deželnega odbora pri izglasovanju tega zakona in izraža upanje, da se rimske odgovorne oblasti ne bodo upirale veljavnosti zakona, ki odpravlja obstoječo krivico, katero je slovenska narodna skupnost doslej morala prenašati. Slovenska skupnost bo v tej zvezi napravila vse možne politične korake, ki bi bili potrebni za to, da postane zakon trajno veljaven.

Izvršni odbor in predsedstvo Sveta Slovenske skupnosti sta nato razpravljala o akciji vseh slovenskih naprednih sil za sestavo in podpis skupnega dokumenta, ki bi vseboval temeljne zahteve slovenske narodne skupnosti in ki bi ga podpisniki poslali v proučitev in odobritev odgovornim rimskim organom. Tajnik Legiša je poročal o raznih stikih, ki so bili vzpostavljeni za sestavo dokumenta s slovenskimi zahtevami. Slovenska skupnost izraža svojo polno pripravljenost za sestavo, podpis in predložitev takšne slo-

venske spomenice, ki bo stvarno odražala naše skrbi, zahteve in narodnostne pravice, ki bo zgodovinsko stvarna ter objektivna in bo res sad hotenja in teženj vse zamejske slovenske skupnosti.

Izvršni odbor in predsedstvo sveta sta se nato spomnila žalostne obletnice požiga Narodnega doma v Trstu, ki so ga fašistične škvadre pred 50 leti pognale v plamene. Ti isti plameni so dejansko naznanili težko Kalvarijo, ki jo je moralo prestatati naše slovensko zavedno in demokratično ljudstvo. Slovenska skupnost je zato sklenila dati pobudo, da se ta žalostna obletnica, kot tudi 40-letnica ustrelitve bazoviških junakov, dostojno proslavi letos septembra v resnično slovenskem in demokratičnem duhu. S tem bodo zamejski Slovenci izrazili s slovensko pesmijo in besedo zahvalo vsem rojakom, ki so se uprli raznarodovavcem in fašističnim škvadram.

Na koncu sta Izvršni odbor in predsedstvo vzela na znanje povabilo sredinsko-levih strank na skupne razgovore za obnovo in nadaljevanje sodelovanja v krajevnih ustanovah. Slovenska skupnost je sklenila, da se bo udeležila teh razgovorov, ki se bodo pričeli v ponedeljek, 20. t. m. Na teh razgovorih bo Slovenska skupnost dala med drugim pobudo za ponovno proučitev celotne slovenske manjšinske problematike ter med drugim zahtevala večjo in bolj pravično prisotnost slovenskih predstavnikov v vseh javnih ustanovah.

DIJAŠKI DOM

Kot običajno ob zaključku šolskega leta je tudi letos sklicalo vodstvo Dijaškega doma v Gorici tiskovno konferenco.

Na sestanku je ravnatelj Doma razgrnil delovanje zavoda v minulem šolskem letu. Namen zavoda, je dejal v uvodu, je vzgajati našo mladino v duhu naših narodnih izročil. Ob koncu šolskega leta je bilo v zavodu 82 gojenk in gojencev, število, ki je vsako leto približno enako. Osnovno šolo je obiskovalo 16 gojencev in gojenk; nižjo srednjo šolo 45; višje srednje šole pa 21. Učni uspehi so precej zadovoljivi, prav tako tudi disciplina v zavodu.

Gojenke in gojenci so se udeleževali tudi pri prosvetnem in športnem življenju.

V minulem šolskem letu je prišlo do sprememb v vodstvu zavoda. Doktorja Petra Sancina je nadomestil kot ravnatelj zavoda učitelj Edmund Košuta. Nekatere spremembe so se izvršile tudi med vzgojitelji.

Dom se skuša vzdrževati z rednimi vplačili staršev za svoje otroke, s podporami dobrotnikov in s prispevki javnih ustanov.

Dijaški dom, ki je začel zbirati gojence že brž po vojni, ima brez dvoma tudi velike zasluge za razvoj našega šolstva.

NOVA SMETARNA

Ob cesti, ki pelje iz Štandreža v Sovodnje, so že v delu stavbe za upepeljevanje in predelovanje smeti in odpadkov. Teh se nabere na ozemlju goriške občine vsak dan za celo goro. Sedanje smetiščne ne zadostujejo več. Doslej so večino odpadkov vozili na soški breg pod Štandrežem, kjer jih sežigajo in le delno prebirajo. Večina smeti se pa pomeče kar v Sočo, kar vsekakor ne pomaga ne k čistoči vode in ne ozračju v okolici. Pa tudi odvažanje smeti je v mestu še zelo pomanjkljivo.

Ta higienski nedostatek za »zeleno« gorisko mesto se bo z novimi napravami za uničevanje smeti nekoliko popravil. Novo smetišče bo urejeno za prebiranje vsakovrstnih odpadkov, za sežiganje trdih delov in za predelavo organskih ostalin v gnojilni kompost.

Glede odvažanja smeti pa moramo pripomniti, da so še mnoge ulice, zlasti v severnem mestnem delu, kjer se ta služba še ne vrši.

Kdaj bo mestna uprava poskrbela za čistočo in higieno tudi v tem mestnem delu?

Blagoslovitev novih zvonov v Mirnu

V nedeljo 12. t. m., je bila v Mirnu pri Gorici izredna slovesnost blagoslovitve novih zvonov. Kot je znano, so italijanske oblasti med vojno po mnogih primorskih vaseh pobrale zvonove in so jih nato uporabili za vplivanje topov. Tako so tudi v Mirnu 21. sept. 1942 pobrali veliki in mali zvon; ostal je samo srednji, ki pa je pred nekaj leti počil. Te zvonove je leta 1926 izdelala livarna Lapanja iz Trsta, vendar Mirenci z njimi niso bili zadovoljni; saj niso odgovarjali niti po glasu niti po kvaliteti. Starejšim ljudem pa so še danes v spominu zvonovi, ki so jih vlili v prejšnjem stoletju v Vidmu in so daleč naokrog sloveli kot eni najboljših. Na žalost je tudi te odnesla vihra prve svetovne vojne. Enake zvonove lahko še danes slišimo v Medani v Goriških Brdih.

Sedanji mirenski zvonovi so nekoliko lažji kot prejšnji. Veliki zvon tehta 1100 kg,

Prejšnjo soboto so se zbrali v Števerjanu vsi novoizvoljeni občinski možje na prvo sejo. Vodil jo je dosedanji župan Stanko Klanjšček, ki je tudi pri zadnjih volitvah prejel največ prednostnih glasov.

Pri prvi točki je bila ugotovljena pravilna izvolitev vseh občinskih svetovalcev, dvanajst z liste lipove vejice in treh z liste Občinske enotnosti. Sledila je volitev novega župana. Enajst glasov je dobil dosedanji župan Klanjšček, enega Skok iz Jazbin, bele so pa bile tri glasovnice.

Pri volitvah za dve odborniški mesti so svetovalci oddali deset glasov za Armanda Skoka iz Jazbin.

Pri volitvah za drugega odbornika pa ni prišlo do složnosti med svetovalci večine. Volili so trikrat. Pri tretjem glasovanju je dobil Hadrijan Korsič pet glasov, dosedanji podžupan Ciril Terpin tudi pet, pet glasovnic je pa bilo belih. Izvoljen torej ni bil nobeden izmed predlaganih. Prav tako tudi nista bila izvoljena dva odborniška namestnika.

Ker je bilo že pozno, je župan preložil sejo za nekaj dni.

V torek, 14. julija, smo pokopali gospo Heleno Podveršič, rojeno Rožič, ženo bivšega župana Podveršiča. Po maši zadušnici ob 19. uri so blago pokojnico spremljali na zadnji poti številni pogrebci in naši izvoljeni predstavniki, med katerimi smo opazili deželnega svetnika dr. Štoko, nabrežinskega župana dr. Legišo in druge. Domači pevci so v cerkvi in na grobu zapeli pokojnici zadnji ganljivi pozdrav v slovo. Soproga Hermenegilda, sinove in vso rodbino naj tolaži ob bridki izgubi zavest, da bo rajnici Bog dober plačnik.

PROMOCIJA

Prejšnji teden je promoviral na pado-vanski univerzi Peter Komac za doktorja filozofije.

Novi doktor je sin Maksa Komaca, dolgoletnega tajnika na naših višjih srednjih šolah v Gorici. Mladi doktor, ki se je že udeleževal našega kulturnega življenja, je spisal tezo iz filozofsko-psihološke tematike. Naše čestitke!

PISMO SDZ IZ GORICE

Novi list je 18. junija t.l. objavil »Odprto pismo vodstvu SDZ v Gorici«, ki mu ga je poslala »Skupina goriških volivcev«.

Vodstvo SDZ je na svoji seji dne 3. t. m. ugotovilo, da »Odprto pismo vodstvu SDZ v Gorici« ne nosi nobenega podpisa.

Gre torej za navadno anonimno pismo in zato vodstvo SDZ le ponavlja svojo izjavo, ki jo je Katoliški glas priobčil dne 11. junija t.l.

Vabimo Vas, da to pismo objavite v Vašem listu v smislu obstoječega zakona.

S spoštovanjem.

Za vodstvo SDZ v Gorici:
Albin Suligoj, predsednik;
Slavko Bratina, tajnik.

V zvezi s trditvami, ki jih vsebuje zgornje pismo, pojasnjujemo, da »Odprto pismo«, ki ga je naš list objavil dne 18. junija, za naše uredništvo nikakor ni bilo anonimno, ker pam ga je eden sestavljavcev osebno izročil s prošnjo, da ga priobčimo. S tem je bilo zadoščeno pravilu, po katerem uredništvo objavlja le prispevke, katerih avtorji so mu znani, čeprav so nato priobčeni preb podpisa. Pripominjamo dalje, da bi želeli, da bi vsakdo, ki hoče javnosti kaj povedati, svoja izvajanja zaključil s polnim podpisom. Če se sestavljavci »Odprtega pisma« niso podpisali, so za to verjetno imeli svoje razloge, o veljavnosti katerih naše uredništvo nima pravice, da razpravlja, ker se ga stvar ne tiče. Uredništvo

Štandrež

POLETNI PRAZNIK

V soboto in nedeljo se je razvijal v Štandrežu običajni poletni kulturni praznik. Kljub vabljeni izletniški nedelji se je po deveti uri zvečer nabralo precej domačih in tujih gostov na igrišču poleg kulturnega doma.

Sporod se je začel razvijati nekoliko z zamudo in s spremenjenimi točkami. Prvi so nastopili Debenjakovi štandreški pevci in tudi malčki. Dramski odsek prosvetnega društva »Štandrež« se je pa dobro postavil pod spretno Pregarčevo režijo z enodejanko »Medved«. Še posebej je potrebno pohvaliti Paulinovo glavno vlogo.

Kasno v noč, skoro opolnoči, so prišli iz Ogleja tudi goriški pevci in folklorna skupina. Nastopili so že na kulturnem srečanju v Ogleju in so bili že nekoliko utrujeni. Vendar je neutrudni pevovodja potegnil iz pevskih grl vse registre.

Prihodnjič naj bi prireditelji pazili, da ne bodo iste skupine napovedane hkrati na dveh krajih.

Pa so se kljub vsemu in pozni uri gostje zadovoljno razhajali.

Kot posebnost naj še pohvalno omenimo dobro zamišljeno razstavo in prodajo slovenskih knjig in plošč, ki jo je priredila Katoliška knjigarna. Brhke uslužbenke so imele kar precej dela. Še bolj pomembna pa je pobuda, da je marsikdo segel po naši knjigi, ker mu je bila tako prijetno postavljena k rokam. Tako je imela vsa prireditev res kulturno okolje.

srednji 803, mali pa 550 kg. Izdelala jih je livarna Feralit iz Žalca pri Celju po načrtih mirenskega rojaka Ladija Pahorja. Na kolavdaciji pred dvema tednoma so jih ocenili kot zelo dobre. Zvonove je blagoslovil koprski škof dr. Janez Jenko. V svojem govoru je poudaril pomen zvonov za župnijsko skupnost, vendar je za kristjana najmočnejši zvon lastna vest, kateri se mora zmeraj odzvati. Zvonove je v imenu župnije pozdravil član župnijskega sveta, ki je izrazil upanje, da ti zvonovi ne bodo služili nobenemu drugemu namenu kot tistemu, za katerega so napravljeni. Zato je na njih vlita tudi oljčna vejica, znak miru.

Pri obredu blagoslovitve je z dovršenim petjem sodeloval mirenski cerkveni pevski zbor pod vodstvom Venčka Budina. Slovesnost je mogočno zaključilo ljudsko petje z zahvalno pesmijo.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

35. številka revije „Most“

Na uvodnem mestu nove, 25. številke revije »Most« je objavljen »Razgovor z Rafkom Dolharjem«, s prvim na slovenski listi izvoljenim odbornikom v tržaški občini. Pogovor z njim je vodil Aleš Lokar.

Sledi nekaj polemičnih sestavkov Vladimira Vremca, ki imajo naslov »Lik slovenskega vernika in klerikalna nevarnost«, »Mitični svet Prešernovih proslav«, »Milanski atentat, Moravia in levicarstvo«, »Potrošništvo kot grešni kozel«, »Slovenski fantje in dekleta, ostanite doma«, »Moralistično ogorčenje« in »Kulturniška kultura«, vse pod zaglavjem »Med mitom in stvarnostjo«. Ti Vremčevi sestavki so bistri, pogumni in aktualni, toda miselno včasih nejasni, npr. ko piše v kritiki neke velikonočne pridi-ge: »Plodna je misel o vstajenju, če jo spremlja tudi misel op reseganju obstoječega skozi dinamiko in dialektičnost naše vsakdanje, a nikakor banalne individualne in družbene eksistence, kajti vsi ljudje in torej tudi mi kristjani moramo iskati svojo »rešitev« vsak zase in po svoji moči sredi konkretne danosti. Komaj s polno zavestjo, da je ravno naša eksistenca v času in prostoru edino za nas odločilno merilo, lahko dojamemo v vsej globini nadosebno resnico, Boga, tisto »drugačnost«, ki nam omogoča ozreti se nase brez zavesti, da vse razumemo in poznamo.« Verjetno bo le malokdo razumel, kaj je hotel Vremec s tem povedati, vsekakor pa se mnogi kristjani ne bodo strinjali z njim, da je človekova eksistenca v času in prostoru edino zanj odločilno merilo, kajti kaj to sploh pomeni?

Skoro brez pridržka pa se lahko kritični bravec pridruži Vremčevim mislim v drugih njegovih prej omenjenih sestavkih, v katerih v marsičem zadene v črno.

Jedek je v svojih polemičnih spisih Aleš Lokar, ki svojo polemiko rad stopnjuje do absurd-

da in strastnosti. Konkretne probleme dviga na raven abstraktnih idej in čednosti. Krivdo za neugodne razmere, pa naj gre za zgodovino ali sedanost, pripisuje predvsem subjektivnim vzrokom, pomanjkanju te ali one čednosti pri posameznikih ali narodih, npr. poguma, ponosa, zavednosti, čuta za zgodovino in za stvarnost itd., po vzgledu nekdanjih puritancev v Novi Angliji, po katerih mišljenju Bog nagrajuje z uspehi in denarjem samo čednostne. V bistvu je Lokar še vedno predvsem moralist in socialne reformator, ki bi hotel reformirati družbo s tem, da bi napravil narode in posameznike bolj čednostne, zavedne in ponosne. Pri tem pa se zdi, da nima

pravega čuta za konkretne vzroke političnih, socialnih in duhovnih stisk med ljudmi. To je začutil tudi sourednik Alojz Rebula in v posebnem članku omilil enega od Lokarjevih polemičnih spisov. Vsekakor je vnesel Lokar — in z njim vred Vremec — v našo revialno publicistiko ostro, a zdravilno polemčnost, ki čisti zatothlo duhovno ozračje. Zelo dober je esej Lojzeta Ambrožiča »Demitizacija«, ki opozarja, kako je naša sedanost še vedno zapredena v mite. Lev Detela pa ocenjuje roman Petra Božiča »Na robu zemlje« in knjigo Marjana Tomšiča »Krog v krogu«. Isti avtor predstavlja vrsto tujih, še neprevedenih knjig, prispeval pa je tudi številne kulturne beležke. Končno naj omenim še pesnitev Ifigenije Zagoričnik »Kiklopova očesa«, ki je za normalnega bralca nerazumljiva.

Vsi ti — in še razni drugi — prispevki napravljajo to številko »Mosta« resnično zanimivo in kvalitetno. fj

Književnost v begunstvu

Mednarodni PEN-klub in založba Logos v Münchenu sta izdala kot prvi zvezek zbirke »Pisatelji brez domovine« antologijo »Češki in slovaški pisatelji v begunstvu«. Izšla je v nemščini, uredil pa jo je Antonin Kratochvil. Za današnje češke in slovaške pisatelje v begunstvu je značilno, da se delijo sami in jih deli tudi svet v dve skupini in plasti. Prvo skupino sestavljajo pisatelji, ki so zbežali v tujino potem, ko so stalinisti leta 1948 prevzeli oblast na Češkoslovaškem. Mnogi so se umaknili v tujino tudi v poznejših letih, da bi se izognili preganjanju in zatiranju pisateljske svobode. Drugo begunsko plast pa predstavljajo pisatelji, ki so zbežali v tujino po sovjetski zasedbi Češkoslovaške leta 1968, ali pa so ostali v tujini, ko so začele okupatorske oblasti in njihovi kolaboratorji z nasiljem nad kulturnim življenjem, z izključevanjem iz partije, z odvzemanjem državljanstva in podobno. To so bili povprečni socialistični in komunistični pisatelji, ki niso soglašali z okupacijo in

s Husakovo politiko. Mnogi med njimi niso hoteli veljati za begunce, to je za politične emigrante, češ da hočejo samo izkoristiti priložnost in živeti v tujem kulturnem okolju ter zbirati nove izkušnje, kar da je želja vsakega pisatelja, neglede na to, iz katere države je. V bistvu se sramujejo naziva politični emigrant, četudi so dejansko to postali.

Med obema skupinama teh begunskih čeških in slovaških pisateljev še ni prišlo do splošnega pomirjenja, četudi Praga in Bratislava v resnici oboje smatra za politične begunce. Med posamezniki je sicer že prišlo do stikov, vendar se delajo marksistični begunski pisatelji pri tem »preveč za nekake vzvišene mučence socializma« kot pravi begunski pisatelj prve skupine Ferdinand Peroutka. Pisatelji nemarksistične skupine pa ne zaupajo bogve kaj svojim nekdanjim preganjavcem, kajti tudi mnogi današnji komunistični begunski pisatelji so nekdanj, v času stalinističnega nasilja pod Gottwaldom in njegovimi nasledniki, slavili oblastnike in pomagali preganjati v tisku nasprotnike stalinističnega režima, ker še niso spregledali njegove narave. Toda po mnenju pametnih ljudi v obeh taborih bo moralo priti prej ali slej do tesnejših stikov med obema skupinama in do sodelovanja v literarnih revijah. Nova skupina čeških in slovaških pisateljev ima svoji glasili v reviji »Texty 69/70«, ki izhaja v Münchenu, in v »Literarnih listih«, ki izhajajo v Rimu. Srečati se bodo morali na ravni humanizma, ki je po tradiciji osnova češke in slovaške literature, in idejnega pluralizma.

Antologija »Pisatelji brez domovine« predstavlja pisatelje obeh skupin, vendar je težišče na pisateljih prve skupine. Od novih beguncev sta bila sprejeta v antologijo Josef Jedlička in Ivan Diviš, ki je znan kot lirik in pripadnik pesniške struje »poezija vsakdanosti«. Tu je pripomniti, da so izdali češki in slovaški pisatelji v begunstvu od druge svetovne vojne že nad 600 knjig, vendar so mnoge teh knjig izšle v samozaložbi. Zelo malo jih je bilo prevedenih v tuje jezike. Izjemi sta pisatelja Jan Čap in Egon Hostovsky. Nova antologija jih hoče zdaj svetu bolje predstaviti. Glavni značilnosti njihovega pisanja sta humanost in odpor proti vsakršnemu totalitarizmu.

— o —

Švicarski dnevnik »Die Tat« je objavil v svoji kulturni prilogi »Die literarische Tat« pesem Leva Detela »Lob des Mondes« (Hvala mesecu), prevedeno iz slovenščine. Prevedla jo je Ina Jun Broda. Vse kaže, da bo Detela lahko kmalu izdal zbirko nemških prevodov svojih pesmi.

Dunajski festival 1970

Jedro dunajskega festivala je bil v prejšnjih letih predvsem njegov glasbeni del. Tako ni čudno, da je tudi letos glasbeni program karseda obsežen. Predvsem je v tem programu povdarjena Beethovnova dvestoletnica rojstva, po drugi strani pa slavi MUSIKVEREIN (Glasbeno društvo) 100-letnico svoje »zlate koncertne dvorane«. Morda izgleda na prvi pogled smešno, da praznujejo prav obletnico dvorane. A tu gre za posebno, akustično posebno imenitno odgovarjajočo dvorano. V tem smislu torej sploh za eno najpopolnejših dvoran na svetu. In to hočejo z bogatim glasbenim programom vsekakor proslaviti.

Rekli smo, da je bil dunajski festival v bistvu predvsem glasbeni festival, kot je Dunaj že po tradiciji mesto glasbe in glasbenikov.

V zadnjem času pa se, in to ni nezanimivo dejstvo, festival premika vedno bolj tudi proti gledališču, a to ne le opernemu, temveč predvsem dramskemu. Tako je v Theatru an der Wien (Gledališče ob +ienu), majhni rečici, ki pa danes v glavnem teče pod zemljo, prirejen maja in junija internacionalni gledališki festival z gledališči iz Dublina (Irski), Japonske, Francije, z Arabskim gledališčem iz Tunizije, ki igra Camusovo igr »Caligula« in poleg tega še delo nekega arabskega dramatika; tu je tudi skupina znanega avantgardista Jorgeja Lavellija iz Francije, ki pa se letos pri kritiki ni najbolje odrezala, tu je Državno gledališče iz Brna in skupina Nuria Espert iz Barcelone, a tudi New Troupe iz New Yorka s srednjeveško cerkveno igr, podano na moderen način. In seveda, tu so tudi avstrijska gledališča, ki so postala zadnji čas nekoliko bolj razgibana, čeprav je znano, da je avstrijska publika konservativna in ne

ljubi nikakršnih eksperimentov. V gledališče hodi predvsem zaradi igralcev, zaradi priljubljenih figur in zabave, in ne zaradi načina podajanja in posebnih aspektov, ki so mogoče skriti v dramski snovi.

Zato pa morda ni čudno, da ta nepomirljivost avstrijske publike z moderno, ustvarja posebno, napeto vzdušje, v katerem nastajajo prav avantgardistična dela. Tako ni čudno, da so v zadnjem času na nemškem prostoru (predvsem v Nemški zvezni republiki) zasloveli predvsem nekateri avantgardistični avtorji, ki so prišli prav iz Avstrije. Tu jih mnogi sicer imajo za »izgubljene sinove«, po drugi strani pa le ne morejo mimo dejstva, da se danes v centru literarnega dogajanja. Zato se je na letošnjem dunajskem festivalu pojavila tudi tako imenovana »Arena 70«, v kateri so skušali pokazati nekaj drznih gledaliških, glasbenih in literarnih eksperimentov, od katerih pa so bili mnogi prav do tragikomičnosti nebolgli. Tu se je že spet pokazalo, da tudi avantgarde ni kar tako mogoče ustvariti, da spada tudi k novim načinom umetnosti določen posluš, določeno znanje in potrebna disciplina. Brez tega ni umetnosti, tudi moderne ne, ki je še posebno občutljiva za tragikomične spodrsilaje, ki se potem pokažejo, namesto da bi učinkovali, kot diletantsko in provincialno sprenevedanje.

Vsekakor pa nudi Muzej 20. stoletja s svojo moderno slikarijo in skulpturo gotovo dobro in odgovarjajoče okolje za take eksperimente, ki pa jih bo treba v bodoče bolj premisliti in bolje izvesti. Gotovo je potrebna tudi mladim neka opora, nekakšen oder kot vaja, vprašanje je le, če je najbolj idealen čas za to ravno

(Nadalj. na 8. strani)

Sodobno kmetijstvo

Letos je toča že obiskala nekatere kraje v tržaški pokrajini. Se se lahko toča pojavi in je zatorej potrebno vedeti, kaj lahko napravimo, da ublažimo škodo, ki bi jo napravila.

Z zmanjšanjem površine, ki jo zavzemajo poljščine kot žito, ječmen in druge kulture, velja posvetiti našo pozornost zelenjavnim in cvetličnim nasadom, posebno pa trti, kjer je škoda navadno največja in njene posledice dolgotrajnejše. Če toča njivske posevke popolnoma ali zelo močno uniči, tedaj velja na opustošeno njivo posejati nov posevek. Sicer pa zelenjavne nasade navadno z močnim gnojenjem pripravimo, da bodo dobro prenesli posledice toče, predvsem pa jih moramo s škropljenjem varovati pred boleznimi. Tudi krompirjeve površine, ki so občutljive za krompirjevo plesen ali fitoftoro, moramo takoj škropiti z bakrovimi, organskimi ali kombiniranimi fungicidi. Z bakrovimi pripravki škropimo tudi fižol in peso.

Če je škoda bila zelo velika, potem lahko namesto krmnih posebkov, kot npr. pese, posadimo kako drugo krmno rastlino, strniščno repo ali pa tudi koruzo.

Škodo na deteljiščih zmanjšujemo tudi z gnojenjem in sicer s hitro delujočimi mineralnimi gnojili. Če je toča padla na deteljišča oziroma na travnike le nekaj dni po košnji, ko še nova podrast ni višja kot 10-15 cm, košnja po toči ni potrebna. V tem primeru bomo deteljišča ali travnike samo dognojili. Če so pa rastlinice zbite, in to v velikem obsegu, potem je primerno zemljo zrahljati in posevek ponoviti.

ŠKODA V VINOGRADU

Najbolj zaskrbljeni so navadno vinogradniki, kajti njihov pridelek je mnogo bolj v nevarnosti kot od drugih kultur. Zdaj sta pred nami še dva nevarna meseca. Toča, ki pada v času zorenja, lahko povzroči v nekaj minutah velikansko škodo, ne samo na pridelku tistega leta, temveč lahko uniči oziroma zmanjša pridelek za več let naprej, s tem, da poškoduje listje, mladike, rozge, in v primerih zelo debele toče, tudi starejše lesnate dele rastline.

Na tem mestu ne mislimo omeniti možnosti, ki jih imajo vinogradniki, da zavarujejo svoj pridelek pri zavarovalnici ali si postavijo mrežo — in to bi bilo najbolj učinkovito sredstvo obrambe, povrh z 50 odst. deželnim denarnim prispevkom tudi v mejah ekonomskega računa. Če pride toča v začetni fazi vegetacije, v glavnem poškoduje listno površino, ki jo razcefra in polomi mlade poganjke. Če so nasadi v dobrem stanju, če so torej dobro prehranjeni in zdravi, bodo iz stranskih oces pognali novi poganjki.

V poznejši fazi vegetacije toča ravno tako poškoduje zeleno listno površino, in sicer s tem, da odbije, ali polomi mlade poganjke in rani ter poškoduje starejše dele rastline, s čimer je zmanjšana možnost asimilacije.

Nastale rane se navadno zarastejo. V obratnem primeru pa ostanejo odprte in strohnijo. V kolikor nastopi toča po cvetenju, trpi predvsem pridelek. Jagode pri grózdju, ki ga zadene toča, počrni in odpadejo, če pa zadene toča grozdni pecelj, propade cel grozd.

Zaradi zmanjšanja asimilacijske površine

Kaj narediti po toči?

se preostali nepoškodovani del rastline slabo razvija, tako da je preostali pridelek kvaliteten in kvantitetno slabši.

Prvi ukrep je, da takoj odstranimo vse polomljene mladike, vinograd pa temeljito škropimo z 1-1,5 odst. bordojsko brozgo ali nebakrovimi pripravki (Aspor — s tem posebno v začetni fazi vegetacije). Paziti moramo, da je trtarestemeljito poškropljena. Drugo, da je trta res temeljito poškropljena. Drugi ukrep je nasade pognojiti. Učinkovito je foliarno gnojenje s sečnino (urea). Poleg folarnega gnojenja, ki deluje hitro, a so količine dodatnega hranila omejene, je priporočljivo vinograde dodatno pognojiti, s kompleksnimi mineralnimi gnojili. Gnojiti moramo enakomerno. Mlade nasade moramo tudi okopati, ker so zelo občutljivi za sušo. Vse ukrepe je treba opraviti pravočasno in pravilno.

— o —

PODGANE SO USTAVILE TOVORNJAK

(Nadaljevanje s 4. strani)

čistil tisto nesnago z vozila? Moral je čakati, da je ves dolgi podganji sprevod prešel cesto.

Poleg tega nam letošnje poletje na Opčinah primanjkuje vode. Uprava vodovoda nam zapira vodo navadno v popoldanskih in nočnih urah. Vendar ne vsem. Čudno je to, da imajo nekatera stanovanja stalno vodo, druga pa ne — in to celo v isti hiši! Radi bi potrpeali, glede na splošno pomanjkanje vode, če bi vedeli, zakaj so potrebne te razlike. Ali bi uprava mestnega vodovoda lahko pretrgala svoj molk? Znameniti izgovor s popravilom baje pokvarjenih črpalk v Štivanu nas ne more več zadovoljiti. Predolgo jih že »popravljajo«.

Z Goriškega

+ S. ANGELA MEDVEŠČEK

Iz Genove je prišla žalostna vest, da je 9. t.m. umrla pri tukajšnjih salezijankah sestra Angela.

Rodila se je v Gorici 10. februarja 1905. Njen rod izvira iz Kanala ob Soči. Studirala je na učiteljskišči. Od leta 1924 dalje je službovala v Istri. Nato je bila premeščena v notranjost Italije. Tam je v njej dozorel sklep, da odide v misijone. Se prej pa je opravila profesorske izpite na univerzi v Genovi. Končno je leta 1934 odpotovala v Merido v Venezueli, kjer je trinajst let delovala v misijonih. Po očetovi smrti se je leta 1947 vrnila vsa izčrpana v Genovo. Tu je poučevala na notranji srednji šoli. Bila je izredno nadarjena. Obvladovala je italijanščino, nemščino, španščino, angleščino in francoščino. Vedno pa je bila ponosna in zavedna Slovenka.

Končno se ji je izpolnila tudi zadnja želja, da je bila pokopana v domači zemlji v Kanalu, kjer pričakuje večno vstajenje.

POPRAVLJAMO

Iz Stmavra smo prejeli pismo, ki nas je opozorilo na hudo napako v našem dopisu z dne 9. t. m., v katerem smo poročali o dozdavnem jubileju gospe Marije Bitežnik Končarjeve. Gospa je namreč že štiri leta v grobu.

Opravičujemo se za grobo napako, ki jo je nehote storil naš dopisnik. V mislih je verjetno imel gospo Marijo Pintar, vdovo Leban, rojeno pri Končarjevih in stanujočo pred šolo.

Uredništvo

Razstava slikarjev Šantlov

Že dober mesec je v Goriškem muzeju na gradu Kromberku odprta razstava olj in grafik slikarjev Šantlov. Otvoritev razstave je bila prvorazredni kulturni dogodek na Goriškem, ne le zato, ker je bila razstava tako skrbno pripravljena (Goriški muzej je ob tej priložnosti izdal tudi katalog z izčrpnim tekstom o delu te znane slikarske družine), temveč tudi zato, ker so z njo slovesno izročili namenu novo galerijo primorskih umetnikov. Večino bremena za obnovo galerijskih prostorov je nosila novogoriška občina, mnogo pa so prispevala tudi novogoriška in okoliška podjetja in ustanove. Oblikovanje prostorov je Goriški muzej zaupal inženirju arhitektu Janezu Suhadolcu, ki je napravil z najmodernejšimi oblikovalnimi prijemi zelo ugodno vzdušje, kakršnega hoté historizirani ambientni navadno ne dosega.

Razstava del slikarske družine Šantlov ni naključna. Prav te dni mineva 25 let, odkar je v Ljubljani umrl Saša Šantel, najznamenitejši član te družine. Bralcem gotovo ni neznan, da so bili Šantli Goričani. V Gorico sta prišla zakonca profesor Anton Šantel in slikarka Avgusta Šantel v letu 1873. Imela sta več otrok, med katerimi so bili Henrika, Avgusta in Saša slikarsko nadarjeni ter so se vsi dokaj vidno uveljavili v slovenskem kulturnem prostoru v letih pred prvo svetovno vojno. Saša Šantel se je zelo pomembno izkazal v dunajski »Vesni«, kjer je to-

varševal z Maksimom Gasparijem, Gvidonom Birollo in drugimi, zlasti v obdobju med vojnama, Henrika in Avgusta ml. sta delovali sprva v Mariboru in pozneje v Ljubljani, Saša pa ves čas v Ljubljani kot pomembni likovni pedagog, začetnik in propagator grafičnih tehnik v novejši slovenski umetnosti, organizator, glasbenik in skladatelj.

Umetnost Šantlov sicer ne posega po vrhovih slovenske umetnosti, je pa to tista umetnost, ki je s svojo neproblematičnostjo in včasih s hoteno nacionalno potezo pogostejša našla pot do ljudstva, posebno meščanstva, in budila čut za njo med njim. Razstavljena so izbrana in ambicioznejša dela te silno plodovite slikarske družine, ki vsa razodevajo nesporen talent vseh razstavljalcev pa tudi zelo solidno slikarsko znanje. Razstavljenih je največ portretov Avguste starejše, Henrike in Saše, krajin Avguste mlajše in Saše ter tihožitij Henrike in Avguste mlajše. Posebno presenečenje pa so portreti Avguste starejše. Čeprav so dela zelo dobra, so bila javnosti in celo strokovnjakom skoraj neznan. Mimogrede omenimo, da je bilo njenih portretov pred prvo svetovno vojno čez 500 in jih je verjetno še precej ohranjenih prav na Goriškem.

Razstava bo odprta do srede septembra in si jo je vredno ogledati. Goriškemu muzeju in vsem, ki so jo mogočili, pa gre vse priznanje na poti v iskanju lastnih korenin.

P. K.

DUNAJSKI FESTIVAL 1970

(nadaljevanje s 6. strani)

čas dunajskega festivala. Po mojem mnenju bi morali mladi imeti vse leto na razpolago eksperimentalen oder, sem, v Areni pa bi morale priti le najboljše stvari, le izbor najkvalitetnejšega, že elastičnega, v svoji mehaniki že preizkušeneža:

Na koncu bi pa le še rad omenil film »LUDWIG VAN«. Ta film o Beethovnu je prava avantgardistična mojstrovina zase. Scenarij je napisal znani moderni glasbenik Mauricio Kagel. Tu, pred nami, ni enkrat Beethoven plemiških salonov in kičastih zgodbic in natolcevani, temveč skozi odtujitvene efekte, skozi disharmonijo sveta in neba prodirajoči eksistencialni Beethoven. Ob takem filmu bi se lahko marsikdo kaj naučil, tudi slavni dirigent Karajan s svojimi posladkanimi izvedbami. Žal pa so taki ljudje nepodučljivi. In to je vsekakor slabo.

Lév Detela

Prejeli smo v oceno:

»Rodna gruda«, revija za Slovence po svetu, junij 1970, Ljubljana.

»Letno poročilo 1969-70«. Glasbena matica v Trstu. Jubilejna sezona 1969-70. Brošura se dobi tudi v Tržaški knjigarni.

Narte Velikonja: »Zanke«. Za petindvajsetletnico pisateljeve smrti založila in izdala kot svoje 70. idanje Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu. Strani 244. Broš. 3 dol., platno 4 dol.

RADO BEDNARIK

Slovenski študent v prejšnjih časih

IV.

In šli so z barkarolo v strunah slovenski sholarji dalje proti Padovi, kjer so se resno zanimali v pandekte in klasične pergamente; so se pa tudi kdaj v taverni Pedrocchia povesečili, kakor njih kasnejši nasledniki studiosi v palači Bo. Kot na Dunaju so se tudi pod južnim soncem kdaj pa kdaj zbrali ob Bakhu in ob strunah veselo zapeli:

Salvere vos, confratres, iubeo!
Ex flistrissimus nunc locis venio
et magnam sitim habeo —
concessu vestro utor poculo.
Pozdrav vam, vsa pobratimija!
V krajih pustih je samija.
Velika žeja me zmaguje
kdo čašo polno dovoljuje.

Morda pa je bilo za slovenskega študenta še težje življenje na Dunaju, kamor je hodila študirat do prve svetovne vojne večina naših študentov. Akademskih menz in dijaških domov niso poznali, čeprav so že v 15. stoletju obstajale na Dunaju takojmenovane »burze«, neka skupna dijaška stanovanja, urejena skoro po samostansko. Iz besede »bursa« je prišlo ime za nemškega študenta »der Bursche«.

Novega študenta ali zelenca so ob vstopu v prvo akademsko leto čakale mnoge preizkušnje. Prva je bila takojmenovana »depositio«, ki ima svoj izvor še med slušatelji starogrških filozofov. Vsak novi gojenec se je moral podvreči vodnemu krstu. Srednjeveški depozicijski večeri so se med grobimi obredi obhajali pod geslom, da je treba zelenca narediti za vseučiliške lekcije ponižnega s tem, da se mu odbijejo rogov mladostne ošabnosti — »cornua deponenda sunt«. Iz teh navad so se razvili današnji brucovski večeri, ki so posebno na ljubljanski univerzi dosegli višek duhovitosti, včasih pa tudi neslanosti. Zelenenci so morali plačati starim »bajtam« ali starejšim letnikom za pijačo, sami so pa morali lo-

kati na plesni zabavi cviček pomešan s kisom. Na italijanskih univerzah se je pa spoznal slovenski študent s praznikom »festa delle matricole«, ki gre tu pa tam tudi preko študentovske objestnosti.

Družabnost so gojila tudi akademska društva, ki so se razvila na dunajski univerzi v 19. stoletju, dočim jih na padovanski niso poznali. Slovenska kademska društva na Dunaju, delno tudi v Gradcu, najbolj pa pozneje v Ljubljani, so se delila po svetovnem nazoru, ne toliko po strokovnih načelih. Vsa so pa postala zlasti za revnejše študente drugi dom. Nudila so poleg družabnosti tudi podpore v denarju, knjigah in posebno menzah. Dokler niso teh odprli, si je moral iskati slovenski študent kruh z zasebnim poučevanjem po bogatih družinah ali pa se udi-njati kot korektor pri listih, če ne celo prijeti za vsako delo. Iz akademskih društev so izšli vsi slovenski izobraženci, v prvi vrsti profesorji in pravniki, ker so se le redki naši dijaki vpisovali pred letom 1880. na medicinsko ali inženirsko fakulteto, to pa najraje v Pragi.

Po prvi svetovni vojni so se odprla nova pota za naš študirajoči naraščaj. Vabila so jih nova žarišča znanosti na domačih tleh, ne več Dunaj in Padova, ampak Ljubljana in Trst. Spremenil se je tudi način študentovskega življenja, ki je povsem drugačno kot v dobi nemškega burševstva ali latinskega sholarstva in goliardijske. Kažejo pa se še znaki iz nekdanje dobe, zlasti v družabnem in veseljaškem življenju današnjih slovenskih študentov. Danes, hvala Bogu, ni trdega boja za drobtine kruha in za streho nad glavo, kot so ga bridko občutili študentje še pred petdesetimi leti. Eno pa je še ostalo skupno prejšnjemu romantičnemu študentovskemu rodu ter sedanjemu bolj realističnemu, in to je vedrina mladosti in zaupanja v življenje, kakor veselo poje njihova himna:

Gaudemus igitur...

(konec)

F.J. 41

S M R T

V POMLADI

Obe sta vedeli za božično razglednico, ki jo je bil pisal iz Ljubljane in ki je ležala zdaj v materini škatli na kuhinjski kredenci, vendar nista hoteli verjeti, da je tista razglednica pomenila, da ga ne bo. Zato nista govorili o njej. Rajši sta upali, da bo vendarle prišel.

Črez čas je Kuna vstala, se opravičila, da zdaj zares mora iti, obljubila, da bo prišla kaj pogledat drugi dan po maši, in se odpravila. Ko je ostala mati sama, jo je začel spet grabiti občutek osamljenosti. Spet je privila petrolejko, sedla na pručico in začela moliti rožni venec. Njene misli pa so iskale vlak, ki je vozil neke daleč skozi noč.

Zazvonilo je prvič k polnočnici. Nato je zazvonilo drugič. Na cesti je bilo slišati vesele glasove ljudi, ki so že šli k polnočnici, in luči, s katerimi so si svetili, so zdaj pa zdaj zalile kuhinjo z rahlo svetlobo. Toda mati je sklenila, da ostane doma, drugače bi našel Tinek kočo zaklenjeno. Odprte pa tudi ne more pustiti.

Polnočnica se je morala ravno začeti, ko je zaslišala žvižg in nato drdranje bližajočega se vlaka.

»Zdaj se pelje!« jo je veselo spreletelo. Ni več dvomila. Vstala je, spet zvišala plamen petrolej-

ke in skuhalo svežo kavo. Narezala je potice in prekrila krožnik s prtom, da se preveč ne posuši v topli sobi, preden on pride. Ko je mislila, da mora biti že blizu, je spet prižgala svečke na drevescu. Zdelo se ji je, da čuti njegove korake, ki prihajajo vse bliže in bliže.

»Zdaj pa mora biti že vsak hip tu,« je pomislila in prisluhnila. In zares je zaslišala bližajoče se korake.

»On je,« je spoznala.

Koraki so se ustavili pri vratih kočice in nekdo je pritisnil na kljuko. Samo on je imel navado, da ni trkal, ampak je vedno kar pritisnil na domačo kljuko. Mati ni več dvomila. Stekla je odklenit, ne da bi vprašala, kdo je.

Pred vrati je stal on.

»Jaz sem, mama,« je rekel. »Vesel Božič!«

»Saj sem vedela, da boš prišel,« je rekla. Toda potem ni mogla več govoriti. Ustnice so ji začele drhteti in je zajokala.

»Nikar ne jočite, drugače se spet obrnem in grem,« je dejal napol nevoljno, napol šalivo, ko je stal v kuhinji.

Mati se je skozi solze nasmehnila.

»Saj ne bom več.« Toda solze so ji še vedno tekale po licih. Začela mu je nalivati kavo, da bi jih skrila.

»Kako da si prišel šele s tem vlakom?« je vprašala, črez čas, ko je premagala jok veselja. »Nisem mogel prej. Imel sem nujne opravke.«

Ni hotel povedati materi, da sploh ni mislil priti za božične praznike domov, da pa ga je na sveti večer premagalo, da se je v hipu odločil, zmetal v kovček najnujnejše, skočil na tramvaj in se odpeljal na postajo, kjer je ravno še ujel vlak proti Štajerski. Nenadno ga je bilo prevzelo spoznanje, da bi bil storil materi in sebi nepopravljivo krivico, če bi ostal za praznike v Ljubljani. Tega bi ne mogel noben od njiju nikoli več pozabiti in za vedno bi ostal ta prepad med njima. Toda mati ga je razumela tudi tako, brez besed.

»Si še lačen, Tinek?« je rekla, ko je spil kavo in pojedel potico. »Hočeš še potice? Tole je Pavrova, če jo hočeš, Kuna mi jo je prinesla. Ali pa ti scvrem nekaj jajo? Ali naj ti rajši spečem kurje bedro? Saj bo kmalu gotovo?«

»Nič ni treba, mama,« je rekel.

Toda ona je že devala s kuhalnico mast v ponvo.

»Vem, da si lačen. Saj si bil vedno lačen, kadar si odkod prišel. Nihče ti ne skuha tako dobro kot jaz, pa čeprav je revno,« je rekla z rahlim ponosom.

(dalje)

☆

PREPOVEDANE NAPITNINE

Moskovska »Izvestja« pišejo, da je dal najvišji sodni dvor v Moskvi navodila podrejenim sodiščem, naj strogo obsojajo vse, ki sprejemajo napitnino. V navodilih opozarja najvišje sodišče, da je treba podvzeti odločne korake, da se zaduši ta sramotni ostanek prejšnjih časov. Zato je treba upeljati »proti napitninam« strožje kazni, kot so zaplenitev nepremičnin, prepoved javnih služb in podobno.